

EINSPACH GÁBOR
IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ

1054 BUDAPEST
Honvéd utca 8. I.2.
einspach@artmagazin.hu
+36 209 359 889

EG-13042020-01

Budapest, 2020. április 10.

Szakértői vélemény

Megbízó: Magyar Nemzeti Bank

Megbízás tárgya: Hencze Tamás, Jovánovics György, Hajdú Kinga,
Szinyova Gergely és Nemes Márton műveinek értékelése.

Szerződés száma: 140203-3 / 2020

A megbízási szerződés aláírását követően áttanulmányoztam a rendelkezésemre átadott dokumentációt, majd felvettem a kapcsolatot a képeket felajánló galériákkal és művészekkel. Azt követően elvégeztem a szükséges anyaggyűjtést, melynek a jelenlegi helyzetben elsődleges forrásai az internetes adatbázisokban, illetve a saját szakértői adattáramban tárolt adatok voltak. A szakvélemény alapja a megbízótól megkapott táblázat volt, mely a megállapított becsértékekkel kiegészítve a szakvélemény elválaszthatatlan részét képezi. A tárgyak állapotát tükröző dokumentációt a szakvéleményhez mellékelem.

I. A megbízásban szereplő művészek

I.a. Hencze Tamás

Hencze Tamás (1938-2018) Kossuth-díjas magyar festő. Dekoratóri, kirakatrendezői szakiskolát végzett. Pályakezdőként dekoratóri, majd reklámgrafikusi munkakörben dolgozott. 1961-ben kijutott Párizsba, ahol a neoavantgárd képzőművészeti stílusok mély benyomást tettek rá. Itthon is a modern művészek társaságát kereste, 1965-ben megismerkedett Korniss Dezsővel, akit a mesterének tekint. Az Iparterv I-II. (1968-69) kiállításain op-art stílushoz közelítő képeivel szerepelt a szintén modern stílusirányokban tájékozódó fiatal kortársak között (például Tót Endre, Bak Imre, Nádler István, Keserű Ilona, Konkoly Gyula). Az 1960-as évek közepén színes és szürke gesztusfestészettel kísérletezett, amely a tasizmus hatását tükrözte, majd megtalálta az ő sajátos képtípusait, a vásznakra négyzetháló elrendezésben elmosósó szélű foltokat, oválisokat vitt fel szórópisztollyal, gumihengerrel. Fehér, sárga vagy vörös alapra felvitt szürke foltrendszerét sokfokozatú árnyék kísérte, az egymásba mosódó „pöttyös” motívumritmus vibráló, rezgőhatást keltett némi hasonlatosságot mutatva az op-art stílussal. Az 1970-es évek elején hatása alá került a konceptuális művészetnek, szitanyomatokat, land art vázlatokat alkotott, sőt akciózott is, vásznakat égetett el, ebből diasorozatot készített, majd visszatért a hagyományos modern festészethez. Erősen foglalkoztatta az absztrakt festészet Malevics-i értelmezése, a fekete és fehér színek kapcsolata, a

tisztán vizuális érzékelési forma megteremtése. Segítségül hívta a geometrikus térformákat, a kört, a háromszöget és elemezte a vízszintes-függőleges sávok viszonyát. Az 1980-as évek végére alakult ki sajátos festési eszköze, gumihengert és takarást használt, melyekkel egyenletes színt és tónust ért el, s a forma közepétől a széle felé haladva sötétebb tónusokkal illuzórikus térhatást keltett. Ekkor festette háromszög alakú piramis és trapéz képeit formázott vászra, melyek kívülről teremtettek erősen meghatározott formát. Ugyanekkor visszatért a pályája elején alkalmazott egy lendületből felrakott vibráló ecset gesztusához. Kalligrafikus motívumokat már Korniss Dezső is alkalmazott, e motívumok Hencze Tamásnál az 1990-es évektől állandósultak. A tőle már megszokott hengerlési technikával, finom tónusátmenetekkel készültek a képek végtelen számú variációban. Legújabban fény- és színvilágának feldúsulása gyakorol jótékony hatást képalkotó eljárásaira. 2004-től haláláig volt a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja. A portfólióban szereplő művek kitűnő és átfogó keresztmetszetet adnak Hencze munkásságáról. Hencze Tamás művészete a közelmúltban bekövetkezett halála után újra a figyelem középpontjába került, és bár nemzetközi kánonba illesztése még tart, de műkereskedelmi árai szorosan ott vannak pályatársai, Bak Imre, Ilona Keserű Ilona vagy Mauer Dóra nyomában. **A szakvéleményben mellékletében szereplő Hencze Tamás művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezü alkotása.**

I.b. Jovánovics György

Jovánovics György (1939) a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban érettségizett 1957-ben. Felsőfokú tanulmányokat a Magyar Képzőművészeti Főiskolán folytatott (1957-1960), ahol mesterei Somogyi József, majd Mikus Sándor szobrászművészek voltak. Az ELTE Bölcsészettudományi Karára is beiratkozott filozófiát hallgatni. A bécsi Művészeti Akadémián tanult tovább, ahol mestere H. Knesl (1964). A következő évben a párizsi Beaux-Arts hallgatója lett, itteni mestere H. G. Adam. Külföldi tanulmányai után visszatért Budapestre. Emlékmű- és köztéri szobraiktól eltekintve fehér gipszből dolgozott legszívesebben, a fehér gipsszel tudta megvalósítani fényelméletét. A fehér szín mintegy szimbolizálja alkotásaiban a fényt, a fényárnyalatokat sokszor finom pár milliméteres magasságú reliefszekkel jelzi. A fény és a fényhatások jelzése spirituális, mitikus alkotásokra ösztönzi. A szobrászat mellett sokoldalúság jellemzi, a fotó, a film, a zene elemeivel is él, konceptuális fotósorozat-fénymontázst is készített. Erőssége az alkotások térbeli elhelyezése, megteremt a tér és a mű összhangját. Hazai és nemzetközi kiállításokon folyamatosan megmérte alkotásait, számos hazai és külföldi közgyűjtemény őrzi műveit. Nevezetes az a 2004-es, Műszaki Egyetemen rendezett ünnepélyes csoportos kiállítás, mely egy az egyében az 1970-es években betiltott képzőművészek (Iparterv II. R csoport) alkotásait tette közszemlére. Az 1960-as évek közepén bekapcsolódott a hazai neoavantgárd képzőművészek körébe, az Iparterv mindkét kiállításán kiállító művész volt (1968-69). 1971-ben két hónapos ösztöndíjjal Essenben alkotott, 1980-as években különböző ösztöndíjakkal újra Németországban alkotott. Az 1988-as Szöuli Olimpia alkalmából rendezett szoborszimpozionon tűnt ki márványból készült *Trójai papírgyár* című monumentális alkotásával. 1991-ben meghívták Izraelbe egy képzőművészeti szimpozionra, a meghívásnak eleget tett, monumentális, 5 méter magas szobrárt felállították a Tel-Avivtól délre fekvő Rishon LeZion nevű nagy városban. Hazatérve 1991-től a Képzőművészeti Főiskolán oktatott. 1992-ben megalkotta az 1956-os forradalom mártírjainak emlékművét faragatlan kőből a 301-es parcellába. Az Iparterv generáció meghatározó művésze, aki ma már a nemzetközi műkereskedelem vérkeringésébe is bekapcsolódott. Kossuth-díjas szobrász, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia és a Tudományok és Művészetek Európai Akadémiájának tagja. Műveinek meghatározó anyaga kezdetektől fogva a gipsz, a mindig fehér gipsszel tudta megvalósítani sajátos fényelméletét. A fehér jelenti alkotásaiban a fényt, árnyalatait néhány milliméteres magasságú reliefszekkel jelzi. A válogatásban szereplő három kép szobrászi hitvallását követő, síkbeli leképezései Jovánovics fényről és a formáról szóló

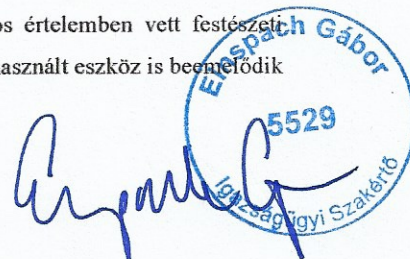
művészetének. **A szakvéleményben mellékletében szereplő Jovánovics György művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezű alkotása.**

I.c. Hajdú Kinga

Hajdú Kinga 1985-1989-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán tanult, mestere: Sváby Lajos volt. 1989-92-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola posztgraduális képzésén vett részt. 1991 óta a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola esti tagozatos tanára. 1994-ben Barsay-díjat kapott, majd ugyanabban az évben svájci ösztöndíjat, 1997-ben pedig a Római Magyar Akadémia ösztöndíját kapta meg. Derkovits-ösztöndíjas volt, majd 1999-ben megnyerte a Magyar Aszfalt pályázatának 1. díját. Első festményeit különböző geometriai transzformációk (tükrözések, elforgatás, áthátas) során nyert arc- és enteriőrreszletek együttes alkalmazásával komponálta. Kisméretű, fehér alapon fehér olajfestékkel festett, plasztikus, vékony vonalakból álló képei a szisztematikus, minimalista és konceptuális művészethez állnak közel. Realisztikusan megfestett táji és csendéleti elemekből (rózsák, cseresznyék, halak, gyógyszerek) építi fel különös kompozícióit, amelyeken Hajdú Kinga szándéka szerint az "ismertet" és "ismeretlent" együtt jeleníti meg, de a képi közhelyek újraértelmezése is foglalkoztatja. Gyakran csak egy-egy motívumból állnak nyugodt, csendes, hűvös akvarelljei, olajfestményei. A kiválasztott képeket nem csak méretű fűzi össze. Valójában egy képsorozat részei, egy utazás darabjai. Utazás valahová, a világunk magjába. A mag kezdet és újrakezdet, a növekedés, a születés és újjászületés szimbóluma. A sakkorozat képei csak méretükben illeszkednek a *Mag* képekhez, egészen más képi világgal állunk szemben ezeken a műveken. Ahogy Révész Emese írta Hajdú Kinga művészetéről: Hajdú Kinga képein a gondoskodó, teremtményi ösztön sugárzik, ami valamennyi képét áthatja. Ez az ösztön nem valamiféle harcos-hangos feminizmus, hanem csendes létezés a nőiség teljességében, amit végső soron figyelem, átélés, gondoskodás és a természetes jelenlét megannyi hasonló fogalmának szálaiból font szövet alkot. Hajdú Kinga pozíciója festészetében azé a hallgató megfigyelőé, akit a látható (és a mögötte húzódozó láthatatlan) világ megannyi apró rezdülése is elvarázsol. Szemlélődő, a dolgokra rácsodálkozó attitűdjé mélyen idegen napjaink világától, amely irtózik a lassú megismerés fáradságától és értetlenül áll a vidéki élet vagy a gyermeki létezés kontemplatív „semmittevése” előtt. Hajdú Kinga időfogalma más dimenziókba visz, oda ahol van idő a veteményre, ahol van idő egy új hajtás szemlélésére – és ahol van idő a fájdalomra is. **A szakvéleményben mellékletében szereplő Hajdú Kinga művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezű alkotása.**

I.d. Nemes Márton

Nemes Márton (1986, Székesfehérvár) Londonban él és dolgozik. Tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Ipari- és Formatervező Karán, a Magyar Képzőművészeti Egyetem Festő szakán, valamint a University of Arts London, Chelsea Collage of Art képzőművészeti mesterszakán folytatta. Nemes 2012-ben elnyerte a Ludwig Díjat, 2019-ben pedig megkapta az Esterházy Művészeti Díjat. Nyughatatlanul keresi azt a festészeti nyelvet, közlésformát, entitást, amit a legőszintebben tud beszélni. Nemes Márton festészete egy ideig a figurális és az absztrakt között mozgott. Az elsősorban a változó gazdasági és ideológia érdekek építészetre gyakorolt hatásait vizsgálta első sorozataiban, képei még figuratív módon ábrázolták a teret, de az elhagyott terek geometrikussága már jelezte azt az igényt, amely a festő talán legfőbb motivációja is: a képi absztrakció megértését. Nemes Márton festészetét a folyamatos kísérletezés, a festészen való, de a festészet általi elmélkedés jellemzi. Folyamatos technikai kísérletezésével, a műfaji határok feszegetésével az absztrakt festészeletről alkotott nézeteinkhez szolgált új adalékokkal. Művei nem csak a hagyományos értelemben vett festészeti instrumentumokkal jönnek létre, de acélváz, fólia, fatörmelék és néhány a festészetben ritkán használt eszköz is beemelődik

az alkotási folyamatba, a művek pedig nem pusztán a falra akasztható hagyományos festményekként léteznek, hanem kiterjeszkednek a térbe, összeolvadva az azokat kiegészítő installatív elemekkel. Nyughatatlanul keresi azt a festészeti nyelvet, közlésformát, entitást, amit a legőszintébben tud beszélni. Hosszabb ideje él Londonban, az ottani folyamatos inspirációnak és az elkötelezett munkának köszönhetően nagyon sokat fejlődött művészete, kétségtelen, hogy a kortárs magyar festészet egyik legnagyobb tehetsége. **A szakvéleményben mellékletében szereplő Nemes Márton művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezű alkotása.**

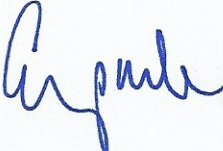
I.e. Szinyova Gergő

Szinyova Gergő (1986) generációjának kiemelkedő tehetségeként az elmúlt években számtalan nemzetközi egyéni és csoportos kiállításon mutatkozott be Budapesten, Grazban, New Yorkban és Los Angelesben. Művészete sok szalon kötődik az utóbbi évek új absztrakt festészet tendenciáihoz. Az utóbbi két évben készült festmények jellemzői a rendkívül vékonyan, printszerűen megfestett felületek, amelyek szitanyomáshoz hasonlatos, és jelenleg reneszánszát élő rizográf technika esztétikai sajátosságait visszhangozzák. A rizográf nyomatok megidézéséhez és leképezéséhez a művész egy olyan technikát fejlesztett ki, amelynek köszönhetően a festett, mégis printszerű képfelületek mindegyike egyedi, megismételhetetlen és sokszorosíthatatlan entitásként működik, jóllehet a képterekben megjelenő digitálisan előrajzolt motívumok többszöri megismétlése visszautal az ipari sokszorosításban rejlő lehetőségekre is. Ebből fakadóan újabb képein már nincsenek ecsetvonások, csak egymással érintkező, olykor élesen elváló, máskor egymásra csúszó, átfedésbe kerülő vagy épp széttartó, lebegni látszó vagy a kép síkjához simuló monokróm *színmezők*. Szinyova festményeit így monokróm színfoltok polikróm kollázsaként is leírhatjuk, mely kifejezés itt elsősorban nem-festészeti eljárásokat idéz, hanem kivágást és nyomtatást jelent.

Az elmúlt év műveinek újabb fontos jellemzője, hogy a nonfiguratív színmezők mellett a művész beidéz felismerhető, beazonosítható tárgyakat, formákat, alakzatokat is. Ilyen módon a minimalista jelző pontosabban értelmezi már festészetét, mint az absztrakció. Ez utóbbi képek címei már nem automatikusan generált digitális fájlneveket idéző absztrakt kódok, hanem sejtetett-sejtelmes narratívákat sugalló, elvont fogalmak, utalásokkal teli szavak és szóösszetételek. Szinyova nemcsak egymásra vetülő színmezők, hanem egymásra vetülő kódok és kódrendszerek sajátos interferenciáit is létrehozta, a technológia és a kép dialektikus viszonyára kérdezve rá. Szinyova Gergő művészete, Nemes Mártonéhoz hasonlóan olyan fiatal gyűjtökhöz is utat talál, akik éppen rajtuk keresztül kapcsolódnak be a képzőművészeti életbe és válnak majd elkötelezett gyűjtővé. **A szakvéleményben mellékletében szereplő Szinyova Gergely művek mindegyike eredeti, hiteles kép, a művész sajátkezű alkotása.**

III. A műtárgypiac vizsgálata

Fontos az érték megállapításánál a piac általános állapota, a kereslet és kínálat összefüggései. Az elmúlt időszakban egyre erősödő piacot látunk a magyar művészet kiemelkedő teljesítményei esetében, mely nem ritkán 200 millió forintot is meghaladó árakat jelenthet. A klasszikus paic vonatkozásában az értéksáv Munkácsy Mihály, Rippl-Rónai József vagy Csontváry Kosztka Tivadar esetében ezt messze meghaladó nagyságú is lehet. Ugyanakkor nagy jelentőségű, múzeumi rangú remekművek rendkívül ritkán kerülnek a műtárgypiacra. Magyarországon az aktuális kulturpolitikának, az állami vásárlásoknak és az erősödő gyűjtői érdeklődésnek köszönhetően nagyon jelentős felértékelődés figyelhető meg a nemzeti festészet vonatkozásában.

És egészen fantasztikus a hatvanas–hetvenes évek magyarországi neo-avantgárd törekvéseinek karrierje. Ma már a világ legfontosabb kánonképző múzeumainak gyűjteményébe eljutottak Keszler Ilona, Mauer Dóra, Nádler István, Bak Imre vagy **Jovánovics György** alkotásai, és ez a műkereskedelmi árakban gyakran ötszörös-tízszeres áremelkedést jelentett. Nem kérdés, hogy a kelet-európai művészetre irányuló egyre nagyobb nemzetközi figyelem előtérbe helyezheti a fenti művészek későbbi alkotói periódusainak eredményeit is, sőt, a kortársaik művészetét is. A tavaly nyáron nyíló, az eredeti tervek szerint közel egy évig tartó Mauer Dóra kiállítás a londoni Tate Modern-ben fontos állomása volt ennek a folyamatnak, és nem kérdés, hogy **Hencze Tamás** is hamarosan csatlakozik a fenti művészek sorához, hiszen Hencze mindkét Iparterv kiállításon kiállított, generációjának egyik legfontosabb művésze. Nagyon fontos impulzus volt a háború utáni és kortárs piac részére a Virág Judit Galéria tematikus, kifejezetten ezt a szegmenset célzó árverése, ahol már jól látható volt egy addig a klasszikus és modern magyar képzőművészet iránt érdeklődő gyűjtők bekapcsolódása. Hencze és Jovánovics esetében is megfigyelhető, hogy a hazai árak követik a már évek óta jelentősen magasabb nemzetközi árakat. Az absztrakció lehetséges útjaival foglalkozó fiatal festőgeneráció legígéretesebb tehetségei között van **Szinyova Gergely** és **Nemes Márton**. Kisterem Galéria és a Deák Erika Galéria tudatos piacépítő tevékenysége során eljuttatta műveiket a legrangosabb európai kortársművészeti események közé tartozó vásárokra, a Liste-ra, az Art Cologne-ra vagy a FIAC-ra és ezeken rangos nemzetközi gyűjteményekbe kerültek műveik. Nemes Márton ezen túlmenően pedig londoni galériásának köszönhetően a művészet európai fővárosában van folyamatosan jelen. Nem kérdés, hogy mindkettőjük komoly nemzetközi karrier előtt áll, mely áráikban is folyamatos és jelentős emelkedést prognosztizál. **Hajdú Kinga** más útját választotta a művészeti érvényesülésnek. Nem olyan aktív szereplője a műkereskedelemnek mint a fenti művészek, művei jellemzően nem forognak a másodlagos piacon sem, de szisztematikusan felépített, nagyon következetes és magas színvonalú életműve hosszú ideje talál utat az intézményi és magángyűjteményekbe egyaránt.

IV. A szakértői értékmeghatározás módszere

Az eddigi szakértői munka során felgyűlt, a szakértői adattárban található, valamint a forgalmazóknál lefolytatott szemléken összegyűjtött adatokat beépítettem az érték meghatározásába. A szakvélemény kialakításánál felhasználtam a szakirodalomban és az internetes adatbázisokban található adatokat is, a művészek életrajzában a hivatalos önéletrajzokat, illetve az artportal.hu és a wikipedia.hu vonatkozó szócikkeit is használtam.

A forgalmi érték meghatározásánál figyelembe vettem az alkotók elhelyezkedését a magyar művészeti kánonban és a képek elhelyezkedését az adott festő életművében. A forgalmi értékeket befolyásolta a kép témája, mérete, technikája is. Megvizsgáltam a műtárgypiac jelenlegi helyzetét és az adott alkotóra vonatkozó kereslet és kínálat összefüggéseit.

Hencze Tamás és **Jovánovics György** művei rendszeresen szerepelnek a másodlagos piacon, nemcsak itthon, de külföldön is. Az aukciókon elért árai meglehetősen széles skálán mozognak, nagyban függenek az értékesítés körülményeitől, ugyanakkor az elsődleges piacon mindkét művész esetében emelkedő tendenciát mutató, következetes árképzés valósul meg. A nemzetközi piac árai pedig jellemzően esetükben meghaladják a magyar piacon elérhető értékeket.

Szemponthoz volt az érték meghatározásánál a rendkívül gyenge forint árfolyam: Hajdú Kinga kivételével mindegyik művésznek jelentős számú nemzetközi referenciára van, az elmúlt időszakban jellemzően 300-330 forint közötti árfolyamon mozgó euró az elmúlt hetekben szignifikánsan elszakadt ettől az értéktől.

Szinyova Gergely és **Nemes Márton** képei a tudatos galériás árépítésnek köszönhetően meglehetősen kötött értéksávban mozognak, másodlagos piaci jelenlétük gyakorlatilag nincs. **Hajdú Kinga** esetében a legszűkebb az árakban a mozgás, ezt tükrözi a meglehetősen kis különbség az alsó és felső becsérték között.

A képek állapota szintén fontos tényező volt az érték kialakításánál. Jovánovics György, Hajdú Kinga, Nemes Márton és Szinyova Gergely művei kifogástalan állapotban vannak. Hencze Tamás alkotásai is két mű kivételével kiállításra alkalmas, korának megfelelő, jó állapotú. A Mission Art Galéria által felajánlott Hencze Tamás festmény restaurátori beavatkozást igényel, de ezt a kép értékének meghatározásakor figyelembe vettem. Hasonló a helyzet a Neon Galéria anyagában található *Vörös fény* című mű esetében, mindkét képnél javaslom a beszerzés előtti restaurálás elvégzését.

V. Egyéb észrevételek

Az elérhető adatok alapján Hencze Tamás és Jovánovics György művészetének közgyűjteményi szerzeményezése nem volt folyamatos az elmúlt évtizedekben, mindkettőjük esetében kijelenthető, hogy a vizsgált képek nagy része múzeumi rangú alkotás, mely bármely magyar közgyűjteményhez máltó lenne. Hajdú Kinga, Nemes Márton és Szinyova Gergely közgyűjteményi szerzeményezése gyakorlatilag nem kezdődött meg, a felajánlott anyag kitűnően reprezentálja az egyes művészek egy-egy alkotói korszakát, akár múzeumi elhelyezésük is indokolt lenne. Nemzetközi összehasonlításban nézve az anyagot kimondható, hogy a szakvéleményben szereplő összes kép áráért egy Hencze Tamás vagy Jovánovics György rangján lévő angol vagy amerikai művész egyetlen jelentős képét sem tudnánk megvásárolni.

A mellékletben meghatározott értéksávokban törénő megállapodás reális, megfelel a jelenlegi műtárgypiaci viszonyoknak.

A handwritten signature in blue ink is written over a circular official stamp. The stamp contains the text "Einspach Gábor" at the top, "5529" in the center, and "Jogi Szakértő" at the bottom.